

**ТРЕТИ НАЦИОНАЛЕН КОНГРЕС НА ГЕОГРАФИТЕ
В БЪЛГАРИЯ****И. Валцаров, А. Динев, Б. Колев**

От 12 до 14 септември 1977 г. в Благоевград се проведе Третият редовен конгрес на географите в България. По своята представителност и значение той беше нова поредна изява на родната географска наука, ярка демонстрация на нейния възход в годините на народната власт. На него бе направен анализ на научноизследователската, образователната и пропагандната дейност за периода между двата последни конгреса и се очертаха новите задачи, които тя има да решава при условията на изграждащото се развито социалистическо общество у нас.

Конгресът премина под девиза „Конструктивната география — география на развитото социалистическо общество.“ Тази постановка произтича от закономерното развитие на географската наука, от съвременните прогресивни изменения на нейната теоретико-методологическа основа, продуктувани от нуждите на обществото, от дълбоките коренни социални изменения, които се извършват в нашата страна. Този девиз напълно отговаря и на изискванията към науката у нас, особено след историческите решения на XI конгрес на БКП и Юлския пленум на нейния Централен комитет.

На конгреса бе обсъдено състоянието на българската географска наука в светлината на развитието на световната география, ярко демонстрирана на XXIII международен географски конгрес (Москва — 1976). Очертаха се прогресивните изменения на българската географска наука, нейното непрекъснато актуализиране и все по-настойчивото ѝ трансформиране от описателна в конструктивна, приложна наука. С това тя все по-уверено застава на позициите на най-новите прогресивни научни школи, навлизащи уверено в големия проблем на нашето съвремие — изучаването на сложните взаимоотношения на човешкото общество и природата, които в условията на научно-техническата революция изискват научно прогнозиране и регулиране. Тази висока отговорност на българската географска наука намира правилна оценка от българската общественост, от най-висши държавни и партийни органи. Плод на тази оценка бяха и грижите за материалната и моралната подкрепа

при организирането на конгреса. Неговата работа бе широко отражена и от средствата за масова информация.

На този висок форум на географската мисъл взеха участие над 550 български делегати от всички краища на нашата страна. Като гости присъствуваха и 80 чуждестранни делегати, приятели и сподвижници на българските географи, отнасящи се с уважение и почит към българската географска наука. Откриването на конгреса стана в салона на окръжния театър „Никола Й. Вапцаров“ от председателя на Организационния комитет и председател на Българското географско дружество проф. Петър Пенчев. Сърдечни приветствия към участниците поднесоха акад. Ангел Балеvски — член на Държавния съвет на НРБ и председател на Българската академия на науките, под чийто петронаж стана и провеждането на конгреса, Владимир Сандев — първи секретар на ОК на БКП — Благоевград, чл.-кор. проф. Благовест Сендов — ректор на Софийския университет, доц. д-р генерал Иван Хариев — зам.-председател на Комитета по опазване на природната среда при Националния съвет на Отечествения фронт. Приветствия към конгреса поднесоха и акад. Ф. Ф. Давитая — вицепрезидент на Международния географски съюз, и световноизвестният полярен изследовател, два пъти герой на Съветския съюз, д-р на географските науки И. Д. Папанин — почетен гост на конгреса. Своите поздравления и уважение към българските географи поднесоха и представители на географските дружества на социалистическите страни — СССР, Унгария, Чехословакия, Полша, СФР Югославия, ГДР и др.

Научната програма на конгреса протече изцяло в съгласие с девиза на конгреса. Тя бе разгърната в пленарни и секционни заседания, в които бяха докладвани научни разработки върху най-актуалните проблеми на българската география. Основните въпроси на географската наука у нас бяха засегнати в пленарните заседания. Задълбочено бе анализирано развитието на географските науки през периода след Втория конгрес на географите в България (Варна — 1973 г.) и задачите, които те решават след историческите решения на XI конгрес на БКП и XXIII Международен географски конгрес (П. Пенчев, Л. Динев). С голям интерес бе изслушан докладът, третиращ географските аспекти по опазването на оптимизирането на природната среда в НР България (К. Мишев). Аргументирано бе разгледана актуалността на проблема и необходимостта от активно участие и отговорната роля на българските географи при нейното разрешаване. Докладвана беше и друга генерална задача на съвременната география у нас, свързана с проблема за използването на природните и социалните условия и ресурси в България (Т. Йорданов, Д. Дончев). Не по-малък интерес предизвикаха докладите, в които бяха разкрити възможностите на географските проучвания при разработването на Генералната схема на териториалното разположение на производителните сили (П. Попов, Р. Найденова) и при

типизацията на селищата, на техните функции в общия, единен териториално-устройствен план на България (М. Деведжиев, З. Борисов, А. Атанасов). На пленарните заседания бяха обсъдени и основните въпроси, отнасящи се до обучението по география в общообразователната система на страната (Д. Канев), във висшите учебни заведения и Софийския университет (Т. Христов) и в средните училища в НР България (П. Векилска, П. Лазаров, Н. Боянов). Анализ на досегашната дейност в популяризирането на географските знания в България, както и на предстоящите задачи в това направление бяха разгледани в самостоятелен доклад (Игн. Пенков). Изнесените основни доклади породиха оживени дискусии, изказани бяха редица съображения и интересни предложения.

Секционните заседания се проведеха в пет секции, три от които имаха физикогеографско, а две — икономгеографско направление. В секцията по геоморфология и картография докладите бяха посветени на развитието на морфоструктурите в нашата страна, както и на актуални геоморфоложки проблеми, имащи практическо-приложно значение. Разгледани бяха морфоструктурите у нас, свързани с плутоничните тела (Д. Канев), закономерностите в морфоструктурната еволюция на Старопланинската област (Ж. Гълъбов), в Родопския масив (И. Вапцаров, Т. Дилинска; Х. Спиридонов, Е. Мишева), Местенския район (Т. Ненов, Д. Стойчев, А. Динев, Ст. Йовчев) и на българския черноморски шелф (П. Димитров, Д. Пърличев, Т. Кръстев). Засегнати бяха палеогеоморфоложките условия за формирането на каолиновата изветрителна кора в Североизточна България (Т. Кръстев), съвременна ерозия в Дунавската равнина (Ц. Михайлов), релефообразуващото значение на наносите по българското Черноморие (В. Дачев, Ж. Чернева) и изучаването на релефа на българския черноморски шелф посредством космически снимки (Д. Мишев, Х. Спиридонов, Е. Мишева, Б. Пеев). Бяха изнесени и доклади по използването на картографския метод за проучвания, свързани с нуждите на селското стопанство (Л. Лаков) и при съставянето на комплексни географски атласи (И. Савов).

В секцията по климатология, хидрология и океанология докладите бяха насочени към проблемите, свързани с измененията на климатичните и водните ресурси у нас във връзка с антропогенната дейност. Бяха посочени конкретни мероприятия за тяхното подобряване. На общото заседание на секцията се докладваха измененията на речния отток в България (П. Пенчев) и климата на гр. София в последните 20 години (Д. Димитров, Г. Станков) в резултат на стопанската дейност. В подсекцията по климатология се обсъдиха резултатите от изследвания върху неблагоприятните изменения на климата под влияние на промишленото производство, засилено от локалните орографски условия в България (В. Захариев, Д. Блъскова, М. Танева, Ж. Модева; Х. Тишков, Р. Картографова). Засегнаха се въпросите за естествената вентилация на въздуха в

България (В. Захариев, К. Димитрова), изменението на температурите в големите черноморски градове (Б. Векилка, Д. Топлийски) и режима на мъглите в района на Хасково—Димитровград (П. Георгиев). Направен бе паралел между климата на България и Азърбайджанската ССР (Д. Ейюбов, Х. Тишкова). В подсекцията по хидрология и океанология докладчиците се спряха на влиянието на човешката дейност върху затлачването на водохранилищата (Р. Папазов), речния режим (Р. Русев), хидроложките условия във водосбора на р. Марица до гр. Първомай (Л. Зяпков, М. Калчинова, А. Делчева), отточния режим на Средна Стара планина (К. Стойчев, Т. Божкова, М. Ганев) и във водосборния басейн на р. Огоста (М. Калинова). Разгледани бяха и промените във водния баланс на България във връзка с хидротехническото строителство (Т. Панайотов), някои мероприятия за подобряване качествата на речните води (Д. Бонев), обезпечеността на оттока с нарушен режим (Д. Мандаджиев) и повърхностният воден отток от местата с активно използване на смърчови насаждения (И. Раев). Изнесени бяха и доклади за самопочистването на замърсените крайбрежни води (Е. Кръстева) и антропогенните изменения на алкалността на черноморските води във Варненския залив (А. Рождественски).

В секцията по ландшафтознание и опазване на природната среда докладите бяха насочени към разкриване формирането на естествените ландшафтни единици в България, тяхната характеристика и възможности за стопанско усвояване. На общо заседание на секцията бе разгледана ролята на морфоструктурите при обособяването на природно-териториалните комплекси в Кюстендилски окръг (К. Мишев, М. Данева, И. Вапцаров) и тяхното значение на височинната зоналност на ландшафтите (Е. Благоева, П. Петров, Тр. Къндев). Докладвани бяха единните режими за устройството на територията на нашата страна (П. Еврев). Височинната зоналност в Пирин на ландшафтните комплекси (П. Петров, М. Георгиев, А. Велчев) и ролята на климатичните хидроложки елементи в Рила планина като основа на ландшафтното райониране (К. Стойчев). Засегна се влиянието на човека върху растителния компонент на природните екосистеми в България (В. Велчев, И. Бондев). В подсекцията по ландшафтознание докладите бяха насочени към изясняване ролята на ландшафтния анализ при новото градостроителство (Ек. Гюлеметова), на ландшафтно-геохимичните изследвания за нуждите на практиката в Средна Стара планина (В. Великов), антропогенните изменения на тревните ценози в Чепеларския район (Д. Горунова) и влиянието на някои горски мероприятия върху динамиката на ландшафтите в Южно Краище (А. Велчев). Докладвани бяха възможностите за използването на математически методи в ландшафтните изследвания (Ст. Велев, М. Йорданова) и методиката по съставянето на едромасабни ландшафтни карти на България (М. Данева, П. Петров). В подсекцията по опазване на природната среда се за-

сегнаха критерият за оценка на ландшафтите с оглед на тяхното прогнозиране (Д. Стойлов, Ил. Илиев), както и проблемите за опазването им на примера на Софийската котловина (М. Георгиев, Ек. Благоева, Тр. Къндев, М. Контева), междуселищните територии (М. Пенкова, Г. Гатев), българското черноморско крайбрежие (Х. Марков), териториалните комплекси Дунав и Черно море (Р. Радев, Г. Станков) и в района на Комбината за цветни метали край Пловдив (Н. Данчева, Р. Данчев, В. Великов). Отдели се място на защитените природни обекти у нас (Вл. Попов) и на природозащитната проsveta при обучението по география в средните училища (П. Векилка).

Докладите, изнесени в секцията по география на стопанските отрасли и комплекси, по проблематика се групират в три групи. В първата група бяха засегнати методологически проблеми и въпроси на прогнозирането и усъвършенствуването на териториалната структура на промишленото производство (В. Василев), на развитието и териториалното разположение на промишленото производство в териториалните единици (Ф. Николов) и на прогнозирането на социално-икономическото развитие на районите в България (Р. Найденова). Втората група доклади разглеждаха различни аспекти на актуалната проблематика, свързана с формирането и развитието на териториалната организация на производителните сили, като промишления възел (Сл. Славев), типологията на промишлените комплекси в социалистическите страни (Е. Валев), АПК в системата на териториално-производствените комплекси (Г. Гергов), териториалните различия в равнището на икономическото развитие на окръзите и на районите в НР България и проблемите на тяхното постепенно изравняване (Н. Иванов). В третата група доклади се засегнаха отделни, по-частни икономгеографски въпроси, като комплексната географска оценка на хълмистия и планинския пояс в България във връзка с развитието на овцевъдството (Г. Гешев, А. Динев), икономгеографски проблеми на вертикалната интеграция на селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост (З. Демерджиев), изменението в структурата и географското разпространение на растениевъдството в България и влиянието му върху икономическата му ефективност (Т. Йорданов), влиянието на реконструкцията и модернизацията в развитието на народното стопанство на България (Д. Дончев, Р. Добринова), проблемите на териториалната организация на дърводобивната и дървообработващата промишленост (И. Йовков). В докладите се изтъкнаха ценни предложения и препоръки за практиката, подпомагащи икономическата ефективност на народното стопанство.

В подсекцията, посветена на географията на отдиha и туризма, се обсъдиха различни разработки, засягащи различни аспекти на икономгеографската същност на този отрасъл. В три от докладите (Е. Лозанов; М. Воденска; М. Бъчваров) се обсъдиха проблемите

на районирането и териториалната организация на отдиha и туризма. Друга част от тях бяха посветени на ресурсното направление при изследванията в този клон на географските науки (П. Станев; В. Даков; И. Бръмбаров). Интересни и проблемни доклади изнесоха и редица научни работници от научно-производствени институти, в които засегнаха регионалните проблеми на географията на туризма у нас (Хр. Паунов; П. Енев, С. Ракаджийска; Б. Манев; В. Часовникарлова, В. Маринов).

Проблемите на географията на населението и селищата в България бяха докладвани в две подсекции — по география на населението и география на селищните системи в НР България. В първата подсекция бяха представени разработки върху факторите и тенденциите в естественото и механичното движение на населението в нашата страна (З. Борисов; З. Нинов; Н. Мичев, И. Минкова, Ч. Младенов; Х. Ганев; В. Дойков; С. Чукова, Б. Пенков). Един доклад бе посветен на миграционните процеси на населението в България (С. Кираджиев). Бяха докладвани и проблеми на териториалното разпределение и формиране на трудовите ресурси у нас (Д. Богданов) и на измененията в разпределението на селищата и населението по височинни пояси за периода 1965—1975 г. (И. Пенков, С. Димитров).

В подсекцията по география на селищата и селищните системи докладите засегнаха два основни научни проблема — теоретико-методологически проблеми на географията на селищата в България (А. Бръчков; М. Йорданова; Н. Григоров; М. Пенкова; И. Копралев; И. Аврамов; Н. Мичев; К. Кръстев; Д. Дончев; Г. Гешев, Х. Каракашев) и конкретни регионални аспекти на географията на селищата и селищните системи (И. Пенков, М. Михайлов; А. Кожухарова). Един доклад беше посветен на топонимията (М. Мичев).

Освен в пленарните и секционните заседания научната програма на конгреса бе застъпена и в предконгресен международен симпозиум на тема „Проблеми на опазването на обкръжаващата среда в условията на интензификация на производството“. В работата му взеха участие представители от СССР, Унгария, ГДР, Чехословакия, Полша, Югославия, Куба и България. Изнесени бяха научни доклади, засягащи различни страни на проблема по опазване на околната среда.

По време на конгреса беше организирана изложба с географска тематика. В нея бяха изложени излязлата в периода между втория и третия конгрес научна и научно-популярна географска литература, учебници, учебни карти и пособия, както и оригинални карти и материали от научната тематика на редица научноизследователски институти. Общата програма на конгреса включи и подходящи научни екскурзии за българските и за чуждестранните участници в територията на Благоевградски и Кюстендилски окръг.

В работата на конгреса важно място бе отделено и на Българ-

ското географско дружество като общонационално научно обединение на българските географи. Беше проведено отчетно-изборното събрание на дружеството, на което неговият председател проф. П. Пенчев докладва за дейността на дружеството през последния мандат на неговото ръководство. Участниците бяха информирани за значителните успехи в организационното укрепване на дружеството, в неговото масовизиране, в неговата научно-популяризаторска дейност, както и за нарастването на международния му авторитет. Във връзка с промените в организационната структура на дружеството, както и във връзка с неговите предстоящи задачи бяха обсъдени и приети изменения и допълнения към устава на дружеството. В съгласие с тях стана и изборът на пленум на дружеството, който на специално заседание избра и новото ръководство. За председател на БГД единодушно бе избран чл.-кор. проф. Живко Гълъбов, директор на Географския институт при БАН.

Третият конгрес на географията в България завърши с приемането на резолюция. В нея намериха отражение новите, актуални проблеми и задачи, стоящи пред българската географска наука. Те засягат научните изследвания, научно-организационната и пропагандната дейност на българските географи. Между многобройните задачи особено внимание заслужават тези, насочени към научно-теоретичните, фундаменталните изследвания в областта на географията, задачите, свързани с географските аспекти на проблема по опазване на природната среда в България, усъвършенствването на териториалното разположение на производителните сили, проучването на природния потенциал на страната, усъвършенствването на селищната система, природозащитната пропаганда и просвета, подобряване преподавателската дейност в учебните заведения и засилване на издателската работа. Готовността и ентузиазмът, с които българските географи приемат реализирането на тази важна и отговорна програма, бяха изразени в телеграмата, която участниците в конгреса изпратиха до ЦК на БКП.

Третият конгрес на географите в България убедително затвърди правилната позиция и насоки на българската географска наука. Неговите решения и приетата програма са несъмнено гаранция за нови още по-големи постижения, достоен отговор на грижите, които полагат партията и народното правителство за развитието на българската наука.